

УДК 007:304:070

**Українська якісна преса:
інтелектуальне видання чи масове читання**

Кириллова Ю. В.

*Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара,
м. Дніпропетровськ, Україна*

Розглядається проблема трансформації української якісної преси в масове видання, надмірна залежність якої від держави і бізнесу не дозволяє їй стати справжнім якісним флагманом громадянського суспільства.

Ключові слова: *якісна преса, масове видання, громадянське суспільство, політична залежність.*

Актуальність наукового дослідження зумовлена необхідністю ґрунтовного вивчення процесу формування та перспектив розвитку якісної преси в Україні. Саме інститут якісної преси як головна галузь мас-медіа й досі знаходиться на стадії формування, тому дослідження спрямоване на осмислення зарубіжного досвіду функціонування елітарної пресової журналістики та на детальне вивчення особливостей формування та розвитку якісних мас-медій в одній із найбільших посткомуністичних країн.

Наукове дослідження з'ясовує характерні особливості та сучасні функції якості преси в Україні, здійснює їх порівняльний аналіз з традиційними критеріями якісної західної преси.

Мета роботи — науково дослідити процес формування якісної преси в Україні, завдяки теоретичним знанням та практичним напрацюванням з'ясувати особливості сучасної якісної преси, зробити порівняльний аналіз з зарубіжною якісною пресовою журналістикою. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- проаналізувати концепції якісної преси та зарубіжний досвід функціонування якісних ЗМІ;
- розкрити та характеризувати процес трансформації української якісної пресової журналістики;
- виявити майбутні перспективи та шляхи розвитку якісної преси в Україні.

Предмет дослідження — особливості становлення, специфіка функцій, труднощі і перспективи якісних періодичних видань в Україні на фоні зарубіжних тенденцій розвитку пресової журналістики.

Об'єктом дослідження є якісні медіа, переважно друковані українські та закордонні видання. У центрі уваги дослідження — газети «Дзеркало тижня», «Шлях перемоги», «День», «Молодь України»; журнали «Корреспондент», «Політика і культура» — як такі, що тяжіють до типу якісної преси. Серед зарубіжних якісних видань були обрані такі: «The New York Times», «The Financial Times», «The Wall Street Journal», «The Daily Telegraph», «The Guardian».

Перш ніж розпочати наукове дослідження треба визначитись з точним розумінням головних понять, а саме: що ми маємо на увазі, коли ведемо мову про якісні й

популярні медіі? Велика кількість науковців та журналістів давали свої власні й доволі різні інтерпретації.

Традиційно якісними виданнями вважають ті, що «надають максимально повну інформацію з широкої тематики й орієнтовані на громадян, які готові витратити на читання достатньо багато часу». На противагу цьому, популярні видання — орієнтовані на людей, які «прагнуть новин дещо розважального характеру, до того ж поданих стисло й щедро ілюстрованих» [1, с. 159].

Якісні і популярні медіа перебувають в нерозривному симбіотичному зв'язку. Якщо в якомусь суспільстві ніша популярних медіа не заповнена національними виданнями, то на їх місце неодмінно прийдуть закордонні [7, с. 211].

Традиційно якісним виданням вважається те, що не містить реклами, не друкує кольорових фотографій, графічно поступається масовим виданням. Також до цього друкованого сегменту належить та преса, яка не зображує на своїх сторінках сенсаційність та провінціалізм. Поширена така думка, що якісна преса – це елітарне видання, преса, яка зображує на своїх сторінках думки, а не фото.

Вперше в британській пресі вираз “quality paper” було вжито в 1956 році. Проте, за словами професора університету Йови – Джона Пітерса, концепція про дискусії між високим та низьким має набагато тривалішу історію: «Наприкінці XIX ст. в США існував контраст між елітарним і масовим (між “class” і “mass”）」 [4, с. 373].

У США диференціація між якісними та популярними газетами з'явилася на початку XX ст., коли New York Times постала виразним контрастом до тодішніх сенсаційних газет. Різниця між елітним раціональним аналізом і вульгарно-сенсаційним читвом стала цілком виразною саме в той час”.

Сьогодні до найвпливовіших світових якісних видань належать:

1. Financial Times (Великобританія) — 19,4% (20,7)
2. Wall Street Journal (США) — 17% (7,5)
3. Frankfurter Allgemeine Zeitung (Німеччина) — 16,2% (10,9)
4. Le Monde (Франція) — 12,5% (2,1)
5. Neue Zuercher Zeitung (Швейцарія) — 12,1% (15)
6. The New York Times (США) — 8,1% (21,3)
7. International Herald Tribune (Франція) — 5,2% (11,3)
8. Asahi Шімбун (Японія) — 2,6% (0,4)
9. El Pais (Іспанія) — 1,9% (4,8)
10. Corriere della Sera (Італія) — 1,3% (0,7)

Зазвичай ці видання позиціонують себе як якісні, тобто ті, які друкують аналітичні та інформаційні матеріали без яскравої фото-ілюстрації для інтелігентного кола читачів. Натомість популярні видання — для людей, яким пресова журналістика більш цікава «обгорткою, ніж змістом». Сюди зачисляють щоденні Daily Express — 1900, Daily Mail — 1896, Daily Mirror — 1903 та інші [6, с. 272].

Отже в західній журналістиці quality paper — це передусім щоденне загальнополітичне видання, з широкими тематичним і географічним спектрами: політика, економіка, культура, мистецтво, соціальні питання, спорт, література, при цьому є власні кореспонденти в різних країнах світу, що дає можливість формувати погляд на багато світових подій. Для цих медій властиві певні професійні стандарти, які розглядають гонитву за сенсацією як неповагу до читача й пропонують йому щонайменше два погляди на одну проблему, намагаються уникати надмірної емоційності, тобто збалансовані й різнобічні. Мають кілька рівнів перевірки фактів та інформації, тобто достовірні й авторитетні [3, с. 131]. Зрештою, у них є редакційна свобода і незалежність (відносні, звісно, оскільки навіть авторитетна The New York Times торік просила вибачення у своїх читачів за те, що надто вже улягала політичним вимогам адміністрації Буша-молодшого). Усі ці особливості редакційної роботи,

змісту й тематики перебувають у гармонії з оформленням та стилем, які асоціюються з поняттями консерватизму, виваженості і солідності [3, с. 133].

Досвід європейської преси дає нам підстави ототожнювати якісні медіа з елітарними, розрахованими на відносно вузький прошарок високоосвіченого населення, для якого всебічна поінформованість є частиною професійних обов'язків: управлінці, бізнесмени, науковці, викладачі, зрештою, просто допитливі люди, які заради власного задоволення готові упродовж годин поглинати аж ніяк не розважальну інформацію про політику та економіку всередині країни чи на інших континентах. Тобто це люди, які ухвалюють рішення чи формують громадську думку в певних середовищах.

Україна належить до тих держав, котрі нещодавно стали на шлях побудови громадянського суспільства, в ієрархії цінностей якого чільне місце займають свобода слова і вільна преса. У цьому сенсі досвід функціонування преси у відкритому суспільстві є для нас надзвичайно цікавим і корисним [3, с. 136].

Не так багато видань в Україні, особливо газетних, можуть сьогодні похвалитися серйозністю матеріалів, послідовністю позицій, солідністю підібраних тем, професійністю.

Ні «Дзеркало тижня», ні «Молодь України», ні «День» поки що не відповідають найвищим стандартам якісної преси. Передусім, як вже говорилося вище, це має бути щоденне загальнополітичне видання з великою мережею внутрішніх та закордонних кореспондентів, яке є ніби щоденною енциклопедією життя країни і всього світу.

Якісні медіа в сучасному розумінні пов'язані із здобуттям комерційною пресою дедалі більшої фінансової незалежності й утвердженням концепції об'єктивності преси. Основні засади цієї концепції такі:

1. Факти треба відокремлювати від думок.
2. Погляд на події має бути емоційно нейтральним.

3. Слід подавати чесну, збалансовану точку зору, надавати можливість висловитися різним сторонам, що забезпечує максимально повну інформацію для аудиторії [5, с. 303].

Вже сьогодні українські якісні видання втрачають початкові характерні особливості елітарної преси. Для цього неминучого процесу є дві важливі причини: занадто великий тиск на друковану пресу з боку держави та не здатність триматися на поверхні без стороннього фінансування.

Аналізуючи та спостерігаючи за сегментом якісних друкованих видань, можна зробити деякі *висновки*. По-перше, у боротьбі за більшу кількість читачів, якісні пресові видання нехтують традиційними характерними особливостями елітарної журналістики. Що стосується, першого принципу якісної преси – запобігання кольорового друку, зображення реклами на сторінках думуючих видань, то, цей аспект з кожним новим днем відходить у минуле. Кожне якісне видання, на своїх сторінках з аналітичними виданнями друкує рекламу, навіть «National Geographic» та «Readers Digest».

По-друге, дотримування принципу уникання на сторінках якісних видань сенсаційності, то ця тенденція з часом зникає. Важко сьогодні знайти хоча б одне видання, яке уникало би сенсаційних матеріалів на власних сторінках. Якісна європейська преса і донині формує негативний образ України, як країни, де панує корупція та політичний безлад.

По-третє, якщо видання містить виключно інтелектуальні та аналітичні матеріали, а також має інтелігентну читацьку аудиторію, то ця газета чи журнал належить до сегменту якісної та елітарної преси. А в реальному житті, серед кількох десятків якісних українських газет та журналів, на протигау великій кількості тверджень, в Україні досі немає справжнього якісного видання.

Поки якісні друковані видання будуть залежати від державного фінансування та політичного тиску, до того часу вона буде втрачати власні думки та погляди. Та найголовніше, чого повинна дотримуватися преса – це об'єктивності. З кожним новим днем з ніши якісної преси для думаючої аудиторії, вона буде трансформуватися у сегмент розважальних масових видань, яке веде активну боротьбу за кожного нового читача, поступово лишаючись головних журналістських кодексів та принципів.

Список літератури

1. Бурдьє П. О телевиденні и журналистике / пер. с фр. Т. В. Анисимовой и Ю. В. Марковой; отв. ред. и предисл. Н. А. Шматко / П. Бурдьє – М.: Фонд Прагматика культуры, 2002. – 159 с.
2. Ким М. Жанры современной журналистики [текст] / М. Ким. – СПб: Издательство Михайлова В. А., Санкт-Петербург, 2004. – с.
3. Дуцик Д. Політична журналістика [Текст] / Д. Дуцик. – К.: Києво-Могилянська академія, 2005. – 138 с. – Бібліогр.: С. 130 – 137.
4. Лось Й. Публіцистика й тенденції розвитку світу (львівська школа журналістики). навчальний посібник / Й. Лось. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 373 с.
5. Штромайер Г. Політика і мас-медіа / пер. з нім А. Орган. / Г. Штромайер. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 303 с.
6. Моніторинг та інформаційне моделювання засобів масової інформації [Монографія] / За ред. В. В. Різуна. – К.: Київський університет, 2007. – 272 с.
7. Фінклер Ю. Мас-медіа та влада: технологія взаємин [Текст]. / Ю. Фінклер. – Львів: Аз-Арт, 2003. – 211 с.

Кириллова Ю. В. Украинская качественная пресса: интеллектуальное издание или массовое чтение // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» – 2012. – Т.25 (64). – № 4. Часть 1. - С.298-301.

Рассматривается проблема трансформации украинской качественной прессы, избыточная зависимость которой от государства и бизнеса не позволяет ей стать настоящим качественным флагманом гражданского общества.

Ключевые слова: *качественная пресса, массовое издание, гражданское общество, политическая зависимость.*

Kyryllova I. V. Ukrainian quality press: intellectual edition or mass reading // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communications». – 2012. – V.25 (64). – № 4. Part 1. – P. 298-301.

The problem of the transformation of the Ukrainian quality press which extreme dependence on state and business does not let it become a real quality leader of civil society is investigated.

Keywords: *quality press, mass edition, civil society, political dependence.*

Поступила до редакції 27.09.2012 р.